

2. ÜNİTE

Hz. Muhammed (s.a.v.)

Görsel 2.1

KUR'AN'A GÖRE HZ. MUHAMMED

ÜNİTE KAVRAMLARI

*Hadis

*Sünnet

*Üsve-i hasene

*Hatemü'n-nebiyyîn

*Kütüb-i sitte

*Kütüb-i tis'a

HAZIRLIK ÇALIŞMASI

1. Hz. Muhammed'in (s.a.v.) ahlaki özellikleri hakkında neler biliyorsunuz? Sınıfta paylaşınız.
2. Diyanet İşleri Başkanlığı'nın İslam İlmihali'nden peygamberlerin görevlerini araştırınız. Edindiğiniz bilgileri sınıfta arkadaşlarınızla paylaşınız.
3. En meşhur hadis kitaplarını ve bu eserleri derleyenleri araştırınız. Edindiğiniz bilgileri defterinize yazınız.
4. Hz. Muhammed (s.a.v.) sevgisinin Müslüman yaşantısında ve kültüründeki yansımaları nelerdir? Sınıfta arkadaşlarınızla paylaşınız.

1. HZ. MUHAMMED'İN ŞAHSİYETİ

Hz. Muhammed'in (s.a.v.) hayatından örnek almaya çalıştığınız davranışlar nelerdir? Paylaşınız.

Yüce Allah, insanları kendisine kulluk etmeleri için yaratmıştır. Nitekim Kur'an-ı Kerim'de **"Ben cinleri ve insanları, ancak bana kulluk etsinler diye yarattım."**¹ buyrulmuştur. Kulluk görevinin nasıl ve ne şekilde yapılması gerektiği konusunda Yüce Allah, insanlara yol göstermeleri için peygamberler göndermiştir. Bu amaçla insanlığa gönderilen son peygamber Hz. Muhammed'dir (s.a.v.).

Hz. Muhammed (s.a.v.), son peygamber olmakla birlikte bizim gibi bir insandır. O da bir anne babadan dünyaya gelmiş, büyümüş, evlenmiş ve çocuk sahibi olmuştur. Geçimini sağlamak için çalışmış, maddi sıkıntılar nedeniyle aç kaldığı günler olmuştur. Yorulduğu zamanlarda istirahat etmiş, hastalandığında tedavi olmuştur. Her insan gibi o da ölümlüdür ve eceli gelince vefat etmiştir. Yüce Allah **"De ki: 'Ben de ancak sizin gibi bir beşerim...'"**² ayetinde Hz. Peygamber'in insani yönüne işaret etmiştir. Hz. Muhammed (s.a.v.) de bir hadis-i şerifte **"Ben ancak bir insanım..."**³ buyurarak insani yönünü vurgulamıştır. Bununla birlikte onun peygamber oluşu sıradan bir insan olmadığının göstergesidir.

Yüce Allah insanları uyarmak için gönderdiği peygamberi, yine insanlar arasından seçmiştir. Çünkü peygamberlerin yaşadığı toplumu anlaması, toplumun sorunlarına çözüm bulabilmesi, onlara hitap edebilmesi ve onlara örnek olabilmesi için insanlar arasından seçilmiş olmaları gerekir. Nitekim Hz. Muhammed (s.a.v.) de ümmetinin sorunlarıyla ilgilenmiş, bu sorunlara çözüm yolları aramış, Allah'ın (c.c.) emir ve yasaklarına titizlikle uymuş ve ahlaki özellikleriyle ümmetine en güzel örnek olmuştur.

Görsel 2.2: Hz. Peygamber'in kabrinin yer aldığı Mescid-i Nebi'den bir görünüm.

1 Zâriyât suresi, 56. ayet.

2 Fussilet suresi, 6. ayet.

3 Müslim, Fedâil, 38.

Yüce Allah, Hz. Muhammed'e (s.a.v.) hitaben **"Sen elbette yüce bir ahlaka sahipsin."**⁴ buyurmuştur. Güzel ahlak, Hz. Peygamber'in şahsında somutlaşmıştır. O, insanlara Allah'ın (c.c.) istediği insan modelini yaşayarak göstermiştir. Hz. Muhammed (s.a.v.), güzel ahlakı ile insanlar arasında örnek gösterilen bir peygamberdir. Güvenilir olma, merhametli olma, adaletli olma, müsamahakâr olma, sabırlı olma, kolaylaştırıcı olma ve mütevazı olma gibi özellikler Hz. Muhammed'in (s.a.v.) ahlaki özelliklerinden bazılarıdır.

Dürüst ve Güvenilir Olmak

"Kuşku duymaksızın inanma ve bağlanma, bağlılık, itimat" gibi anlamlara gelen güven, her insanın sahip olması gereken ahlaki bir ilkedir. İnsanlar ancak bu sayede yalan söylemeyen, sözünde duran, emanete sahip çıkan bir birey hâline gelebilir. Hz. Muhammed'in (s.a.v.) ahlaki özelliklerinden biri, onun dürüst ve güvenilir bir insan oluşuydu.

Hz. Muhammed'in (s.a.v.) güvenilir bir insan olduğunu kendisine inanan inanmayan herkes kabul etmiştir. O, hayatı boyunca asla yalan söylememiş ve verdiği sözün gereğini yerine getirmiştir. Bu özelliği nedeniyle ona "Muhammedü'l-Emin" (Güvenilir Muhammed) denilmiştir.

Güvenilir olması nedeniyle yaşadığı dönemde çoğu kişi, Hz. Muhammed'e (s.a.v.) eşyalarını emanet ederdi. O da her ne pahasına olursa olsun aldığı emanetleri korur ve sahiplerine teslim ederdi. Hz. Hatice (r.a.), bu özelliğinden dolayı evlenmeden önce ticaret yapması için mallarını Hz. Muhammed'e (s.a.v.) emanet etmiştir. Emanete riayet konusunda çok hassas davranan Hz. Peygamber, Medine'ye hicret etmeden önce kendisinde bulunan emanetleri Hz. Ali'ye (r.a.) teslim etmiş ve onları sahiplerine vermesini istemiştir.

PAYLAŞALIM

"Müslüman, elinden ve dilinden emin olunan kimsedir."

(Tirmizî, İman, 12)

Yukarıdaki hadis-i şeriften hareketle güvenilir bir insanda bulunması gereken özelliklerin neler olduğunu arkadaşlarınızla paylaşınız.

Hz. Muhammed'in (s.a.v.) güvenilirliği, söz ve davranışlarındaki tutarlılığı kısa zamanda İslam davetini kabul eden insanların sayısının artmasında etkili olmuştur. O, "... sana buyurulduğu gibi dosdoğru ol!..."⁵ ayeti gereği hayatı boyunca doğruluktan ayrılmamıştır. Ebu Süfyan ticaret için gittiği Suriye'de Bizans İmparatoru Herakliyus'un Hz. Peygamber hakkındaki sorularına cevap verirken; onun asil bir aileden geldiğini, hiç yalan söylemediğini, insanları putlara tapmaktan alıkoymaya çalıştığını, onları Allah'ın (c.c.) birliğine inanmaya, namaz kılmaya, zekât vermeye davet ettiğini ve ona inanan-

4 Kalem suresi, 4. ayet.

5 Hûd suresi, 112. ayet.

ların asla dinlerini terk etmediklerini ifade etmiştir. Hz. Peygamber'in en belirgin özelliklerinin doğruluk, iffet, ahde vefa ve emanete riayet olduğunu söylemiştir.⁶

Güven duygusunun olmadığı yerde ihanet, yalan ve ikiyüzlülük çoğalır. Bu özelliklerin arttığı toplumlarda insanların hayatı zorlaşır. Hz. Muhammed (s.a.v.); yalan söylemenin, sözünü tutmamanın ve emanete ihanet etmenin birer münafıklık (ikiyüzlülük) göstergesi olduğunu belirtmiş ve insanlara bu davranışlardan uzak durmalarını öğütlemiştir.⁷

Affedici ve Merhametli Olmak

Merhamet, sözlükte "şefkat gösterme, acıma, yumuşak huylu olma" gibi anlamlara gelir.⁸ Yüce Allah'ın yarattığı varlıklara karşı merhamet duygusuyla yaklaşmak, her insanın yerine getirmesi gereken ahlaki bir görevdir.

Hz. Muhammed'in (s.a.v.) en önemli özelliklerinden biri de merhametli oluşudur. Yüce Allah, bu gerçeği "**Ve seni ancak âlemlere rahmet olarak gönderdik.**"⁹ ayetiyle ortaya koymuştur. Hz. Peygamber, bizzat merhametli olduğu gibi ümmetine de merhametli olmalarını tavsiye etmiştir.

O, bir hadisinde "*Merhamet etmeyene merhamet olunmaz.*"¹⁰ buyurarak Yüce Allah'ın rahmetine ulaşabilmek için merhametli olmak gerektiğini belirtmiştir.

Rahmet peygamberi olarak gönderilen Hz. Muhammed (s.a.v.), bütün insanlara karşı merhametli davranmıştır. Bu ahlaki davranış, insanların ona iman etme sürecini hızlandırmıştır. Kur'an-ı Kerim'deki "**Sen onlara sırf Allah'ın lütfu sayesinde yumuşak davrandın. Eğer kaba, katı kalpli olsaydın, hiç şüphesiz etraftan dağılır giderlerdi. Onları affet, onların bağışlanmasını dile...**"¹¹ ayeti de bu gerçeğe işaret etmektedir.

6 bk. Buhârî, Bedü'l-Vahiy, 1.

7 bk. Buhârî, İman, 24.

8 MEB, Dinî Terimler Sözlüğü, s. 231.

9 Enbiyâ suresi, 107. ayet.

10 Buhârî, Edeb, 18.

11 Â-i İmrân suresi, 159. ayet.

YORUMLAYALIM

Hz. Muhammed'in (s.a.v.) güvenilir bir insan olmasının İslam'ın yayılmasındaki etkisi nedir? Yorumlayınız.

Görsel 2.3: Hz. Peygamber hayvanlara karşı merhametli olmayı öğütlemiştir.

Hz. Peygamber; Yüce Allah'ın "O hâlde sakın yetimi ezme!"¹² emri gereği yetimlere karşı da duyarlı davranmış, ümmetini de yetimleri koruyup gözetmeye teşvik etmiştir. O, bir hadis-i şerifte "Müslümanların evlerinin en hayırlısı, içinde yetime bakılıp iyilik edilen evdir..."¹³ buyurarak yetimlere iyi davranılmasını istemiştir.

YORUMLAYALIM

"Küçüğümüze merhamet etmeyen, büyüğümüze saygı göstermeyen bizden değildir."

(Tirmizî, Birr, 15)

Yukarıdaki hadis-i şerifi Müslümanların birbirine karşı davranışları açısından yorumlayınız.

Adil Olmak ve Hakkı Gözetmek

Kur'an-ı Kerim'de üzerinde çokça durulan kavramlardan biri de adalettir. "Doğruluk, eşitlik, denklik, her şeye hakkını verme, hak ve hukuka uygunluk" anlamına gelen adalet,¹⁴ sahip olunması gereken ahlaki değerlerden biridir. Yüce Allah, insanlara adil olmalarını emretmiş;¹⁵ adaletin belli kişilere, akraba veya zümrelere göre değil herkese uygulanması gerektiğini belirtmiştir.¹⁶

OKUYALIM

Bir gün Mahzum kabilesinden bir kadın hırsızlık yapmıştı. Kadının cezalandırılması için Hz. Peygamber'in çok sevdiği Üsame'yi (r.a.), Hz. Muhammed'e (s.a.v.) gönderdiler. Bu durumun adaletsizlik olduğunu söyleyerek kızan ve üzülen Hz. Peygamber, şöyle buyurdu: "Nasıl oluyor da bazı kimseler, Allah'ın koyduğu cezalardan birinin uygulanmaması için aracı olmaya kalkışıyorlar?" Sonra ayağa kalkarak orada bulunanlara şöyle hitap etti: "Sizden öncekilerin helak olmasının sebebi şudur: İçlerinden soylu, mevki ve makam sahibi biri hırsızlık yapınca onu serbest bırakıyor; zayıf ve kimsesiz bir kimse hırsızlık yapınca onu cezalandırıyorlardı. Allah'a yemin ederim ki Muhammed'in kızı Fatıma hırsızlık yapsaydı, muhakkak onun da elini keserdim."

(Buhârî, Megazi, 55)

12 Duhâ suresi, 9. ayet.

13 İbn Mâce, Edeb, 6.

14 MEB, Dinî Terimler Sözlüğü, s. 4.

15 bk. Nahl suresi, 90. ayet.

16 bk. Nisâ suresi, 135. ayet.

KUR'AN'A GÖRE HZ. MUHAMMED

H. Muhammed (s.a.v.), hayatı boyunca adil davranmaya özen göstermiştir. Her türlü adaletsizliğin ve kötülüğün yaygın olduğu bir zamanda dünyaya gelen H. Muhammed (s.a.v.), insanlar arasında adaleti yeniden tesis etmek için elinden geleni yapmıştır. Yüce Allah'ın emri gereği kendisine inanan inanmayan herkese adaletle davranmıştır. Adalet konusunda Kur'an-ı Kerim'de **"Ey iman edenler! Allah için hakkı titizlikle ayakta tutan, adalet ile şahitlik eden kimseler olun. Bir topluma olan kininiz, sakın sizi adaletsizliğe sevk etmesin. Adil olun. Bu, Allah'a karşı gelmekten sakınmaya daha yakındır. Allah'a karşı gelmekten sakının. Şüphesiz Allah, yaptıklarınızdan hakkıyla haberdardır."**¹⁷ buyrulmuştur.

H. Muhammed (s.a.v.), çocuklar arasında da adaletli davranma konusunda aileleri uyarılmış ve ayırım yapılmamasını istemiştir. Nu'man b. Beşir (r.a.) isimli bir sahabi, çocuklarından birine bağış yapıp H. Peygamber'i buna şahit tutmak istemişti. H. Muhammed (s.a.v.), sahabiye *"Senin ondan başka çocukların var mı?"* diye sormuş, sahabi *"Evet."* cevabını vermişti. H. Peygamber bu defa *"Hepsine onun gibi bağışta bulundun mu?"* diye sormuştu. Sahabi ise *"Hayır."* cevabını verince H. Muhammed (s.a.v.) *"Ben zulme ve haksızlığa şahitlik yapmam!"*¹⁸ buyurmuştu.

Müsamahakâr Olmak

"Bağışlamak, ayıplamamak, kolaylık göstermek" gibi anlamlara gelen müsamaha¹⁹; insanların küçük hatalarını düzeltmelerine fırsat vermek ve onları anlayışla karşılayabilmektir. Farklı duygu ve düşüncelere sahip insanların her konuda birbiriyle anlaşması mümkün değildir. Bu sebeple müsamaha, toplumsal huzurun sağlanması açısından önemli bir değerdir.

PAYLAŞALIM

H. Muhammed'in (s.a.v) örnek şahsiyetinin İslam'ı anlama ve yaşamadaki yeri hakkındaki düşüncelerinizi arkadaşlarınızla paylaşınız.

¹⁷ Mâide suresi, 8. ayet.

¹⁸ Buhârî, Şehadât, 9.

¹⁹ MEB, Dinî Terimler Sözlüğü, s. 266.

Hız. Peygamber, insanların hatalarına karşı anlayışla yaklaşmış ve onları olgunlukla karşılamıştır. Kendisine yapılan zulümlere bile kin besleyip intikam peşinde koşmamış, affetmeyi tercih etmiştir. Mekke müşriklerinin kendisine ve diğer Müslümanlara karşı yaptıkları işkencelere rağmen Mekke fethedildikten sonra onları affetmiş ve *"Hepiniz özgürsünüz, hiçbir şekilde aşağılanmayacaksınız."*²⁰ diye buyurmuştur. Onun af yolunu tutması, İslam'ın hızlı bir şekilde yayılmasında önemli bir rol oynamıştır. Hız. Muhammed (s.a.v.), bireyler arasında müsamahanın hâkim olması için gayret etmiş ve onlara: *"Müsamahakâr ol, sana da müsamahalı davranıl-sın."*²¹ uyarısında bulunmuştur.

Görsel 2.5: Farklı kültürlerdeki insanlara karşı müsamahalı davranmalıyız.

Allah (c.c.), Hız. Peygamber'e iyiliği ve affetmeyi ilke edinmesini emretmiştir. Bununla ilgili bir ayette **"Sen af yolunu tut, başışla, uygun olanı emret, bilgisizlere aldırış etme."**²² şeklinde buyrulmuştur. Hız. Muhammed (s.a.v.) de daima bu ilkeye uygun yaşamıştır. Aile bireyelerine, çocuklara, arkadaşlarına ve farklı din mensuplarına karşı müsamahakâr davranmıştır. Kendisini Taif'ten taşıyarak kovan halka beddua değil dua etmiş, amcası Hız. Hamza'yı (r.a.) şehit eden Vahşî'yi affetmiş ve ümmetine örnek olmuştur. Bir arada yaşadığı farklı din mensuplarıyla anlaşma yoluna gitmiş, onların haklarını korumuş ve garanti altına almıştır. Onlara inançlarından dolayı kısıtlanmayacaklarının, can ve mal güvenliklerinin sağlanacağını garantisini vermiştir.²³

ÖZ DEĞERLENDİRME YAPALIM

Günlük hayatta Hız. Muhammed'in (s.a.v.) ahlaki özelliklerinden hangilerini örnek alıyorsunuz? Arkadaşlarınızla paylaşınız.

20 bk. Afzalur Rahman, Siret Ansiklopedisi, C 1, s. 52-55.

21 Ahmed b. Hanbel, Müsned, C 1, s. 248.

22 A'râf suresi, 199. ayet.

23 bk. İbn-i Hişam, Siret, C 2, s. 147.

Hız. Muhammed (s.a.v.), şahsına yapılan kötülükler konusunda müsamahakâr davranmış fakat Allah'ın (c.c.) emirlerinin uygulanmasında asla taviz vermemiştir. Hız. Aişe'nin (r.a.) naklettiğine göre Hız. Muhammed (s.a.v.), Allah'a (c.c.) hürmetsizlik ve O'nun haramlarına karşı saygısızlık edilmesi durumunda ilahi hükümlerin yerine getirilmesinde tereddüt etmemiştir.²⁴

Sabırlı, Kararlı ve Cesur Olmak

Sabır; üzüntü, hastalık, yoksulluk gibi durumlarda dayanıklılık göstermek ve bu zorlukların geçmesi için gerekli tedbirleri alarak kararlılık göstermektir.²⁵ Kişi, bir yandan başına gelen zorlukları aşmak için elinden gelen gayreti göstermeli bir yandan da Yüce Allah'a tevekkül etmelidir.

İnsan, hayatın her aşamasında sabır gerektiren bazı zorluklarla karşılaşır. Bu zorluklarla kararlı bir şekilde mücadele etmeli ve içinde bulunulan olumsuz durumu aşmaya gayret göstermelidir. Yüce Allah, kullarından sabırlı olmalarını istemiş “... **Sabredenlere mükâfatları hesapsız verilecektir.**”²⁶ buyurarak Müslümanları müjdelemiştir.

Hız. Muhammed (s.a.v.) sabırlı bir insandı. Onun hayatı, sabır örnekleriyle doludur. Hız. Peygamber daha doğmadan babası, çocuk yaştaiken de annesi vefat etmiştir. Hız. Fatıma (r.a.) hariç bütün çocukları, onu büyüten dedesi, amcası Ebu Talib ve eşi Hız. Hatice (r.a.) kendisi hayattayken vefat etmiştir. Tüm bu olumsuz durumlar onu derinden etkilemiş ve üzmüştür. Öyle ki yıllar sonra bile eşi Hız. Hatice'yi (r.a.) her hatırladığında gözyaşlarını tutamamıştır. Kimi zaman yoksulluk çeken Hız. Peygamber, aç kaldığı günlerde oruç tutarak bu sıkıntılara da sabretmiştir. Hayatının son dönemlerinde şiddetli bir hastalığa yakalanan Hız. Peygamber, hastalığın verdiği sıkıntılara da sabretmiştir.

İnsanlara sabır konusunda da örnek olan Hız. Muhammed (s.a.v.), görevini yerine getirirken zorluklarla karşılaşmış ve davasından vazgeçirilmek istenmiştir. Tüm bu olumsuzluklara rağmen Yüce Allah'ın “**Sen sabret; sabır göstermen de Allah'ın ihsanı sayesinde olacaktır. Onlardan dolayı üzülmeye, kurdukları tuzaklardan kaygı duymaya.**”²⁷ şeklindeki çağrısına uymuştur. Hız. Peygamber, Allah'ın (c.c.) kendisine verdiği görev konusunda hiçbir taviz vermemiştir. Müşriklerin tekliflerine “*Güneşi sağ elim, ayı sol elime verse-niz yine de davamdan vazgeçmem.*” diyerek karşılık vermiştir.²⁸ Hız. Muhammed (s.a.v.), sabırlı, kararlı ve cesaretli bir şekilde davasını sürdürmüştür. Neticede İslam dini, Allah'ın (c.c.) yardımıyla kısa sürede geniş kitlelere ulaşmıştır.

Bütün bunlarla birlikte eziyet, iftira, hakaret, boykot gibi sıkıntılara da maruz kalmış ve yaşadığı şehir olan Mekke'den hicret etmek zorunda bırakılmıştır. 622 yılındaki hicret yolculuğunda Hız. Ebu Bekir (r.a.) ile birlikte Sevr Mağarası'ndayken müşrikler mağaranın önüne kadar gelince bütün cesaretiyle Hız. Ebu Bekir'i (r.a.) “... **Korkma Allah bizimle be-**

24 bk. Buhârî, Cezalar, 11.

25 bk. MEB, Dinî Terimler Sözlüğü, s. 314.

26 Zümer suresi, 10. ayet.

27 Nahl suresi, 127. ayet.

28 bk. İbn-i Hişâm, Sîret, C 2, s. 101.

raberdir...”²⁹ diyerek teskin etmiştir. Hz. Peygamber Kur’an’da yer alan “**Daha önce gelip geçen o peygamberler, Allah’ın vahiylerini tebliğ eden, Allah’tan korkan, başka hiç kimseden korkmayan kimselerdir...**”³⁰ ayetinde de ifade edildiği gibi peygamberlik görevini cesaretle yerine getirmiş ve Müslümanlara da cesaretli olmalarını tavsiye etmiştir.

Mütevazı Olmak

Sözlükte “alçak gönüllü olma, kibirlenmeme, gösterişsiz olma, yumuşak huylu” gibi anlamlara gelen tevazu³¹; kibrin karşıtı olarak kullanılır. Ahlaki bir kavram olarak tevazu; Yüce Allah’ın (c.c.) emirlerine gönülden ve içtenlikle bağlı olma, insanın kendisinin de yaratılmış olduğunu bilerek insanlara karşı büyüklenmemesi anlamlarına gelmektedir.

Hz. Muhammed (s.a.v.), insanlara karşı her zaman alçak gönüllü olmuştur. Peygamber sıfatına sahip olmasına rağmen kendisini asla diğer insanlardan üstün görmemiş, hatta onlardan daha mütevazı bir hayat yaşamıştır. Onun mütevazı yönünü Hz. Aişe (r.a.) şöyle anlatır: “Allah Resulü, evinde herhangi bir insan gibi davranırdı. Kendi elbisesini yamar, ayakkabılarını tamir eder, ev işlerinde hanımlarına yardımda bulunurdu.”³² O, bir hadisinde “Allah Teala bana: ‘O kadar mütevazı olun ki, kimse kimseye böbürlenmesin; kimse kimseye zulmetmesin’ diye bildirdi.”³³ buyurarak insanları alçak gönüllü olmaya teşvik etmiştir.

YORUMLAYALIM

“Mümin taze ekin gibidir. Olgunlaşınca kadar rüzgâr onu eğip bükür, bazen yere yatırır bazen de doğrultur ama o kırılmaz...” (Müslim, Sıfâtü’l-Münâfikîn, 14)

Yukarıdaki hadis-i şerifte verilmek istenen mesaj nedir? Yorumlayınız.

29 Tevbe suresi, 40. ayet.

30 Ahzâb suresi, 39. ayet.

31 MEB, Dinî Terimler Sözlüğü, s. 364.

32 Buhârî, Nafakât, 7.

33 Müslim, Cennet, 16.

Hız. Muhammed (s.a.v.) hiçbir zaman renk, dil, ırk, din konusunda insanları küçümsememiş ve kimseye karşı kibirli davranmamıştır. "... Rabbimin yanında âdemoğullarının en değerlisi benim fakat övünmem."³⁴ buyuran Hız. Peygamber, konumu ne olursa olsun herkese karşı alçak gönüllü davranmıştır. Her kesimden insanla konuşmuş ve onların dertlerine çare aramıştır. Çünkü onun asıl amacı, insanlara faydalı olmak ve onları Allah'ın (c.c.) yoluna davet etmek olmuştur. Hız. Muhammed (s.a.v.) hayatı boyunca alçak gönüllülüğü elden bırakmamıştır. O, Kur'an-ı Kerim'de yer alan "**Rahman'ın kulları, yer yüzünde tevazu ile yürüyen kimselerdir...**"³⁵ ayeti gereği mütevazı bir hayat yaşamıştır. Hız. Peygamber "... birisi Allah için tevazu gösterirse Allah da onu yüceltir."³⁶ buyurarak Allah (c.c.) katında değerini yükseltmek isteyenlere alçak gönüllü olmalarını tavsiye etmiştir. İnsanların birbirlerine karşı mütevazı olmaları tavsiyesinde bulunan Hız. Peygamber'in, yanına gelen birinin korkudan titrediğini görünce, "*Sâkin ol! Ben kurutulmuş etle beslenen bir kadının oğluyum.*"³⁷ buyurarak onu rahatlatmak istemesi alçak gönüllülük noktasında güzel bir örnektir.

2. HZ. MUHAMMED'İN PEYGAMBERLİK YÖNÜ

Peygamberlik görevinin Hız. Muhammed'e (s.a.v.) yüklemiş olduğu sorumluluklar hakkında neler biliyorsunuz? Söyleyiniz.

Hız. Muhammed (s.a.v.), insanların dünya ve ahiret mutluluğunu sağlamak için Yüce Allah tarafından görevlendirilmiş bir peygamberdir. Peygamber olarak seçilmesi, ona bir takım sorumluluklar yüklemiştir. Bu sorumlulukların başında insanları Allah'a (c.c.) iman etmeye çağırarak yer alır. Bununla birlikte tebliğ, tebyin, teşri ve temsil görevi Hız. Muhammed'in (s.a.v.) peygamberlikle ilgili görevlerinden bazılarıdır.

Hız. Muhammed'in (s.a.v.) Tebliğ Görevi

Yüce Allah, insanlara doğru yolu göstermeleri, emir ve yasaklarını onlara bildirmeleri için her topluma peygamber göndermiştir. Peygamberler de Allah'tan (c.c.) aldıkları bilgileri eksiksiz olarak insanlara ulaştırmışlardır. Allah (c.c.) tarafından peygamberlere verilen bu göreve tebliğ denir.³⁸

BİLGİ KUTUSU

Hatemü'n-nebiyyîn

"Peygamberlerin sonuncusu, kendisinden sonra kesinlikle peygamber gelmeyecek olan" anlamında Hız. Muhammed'in (s.a.v.) sıfatı.

(MEB, Dinî Terimler Sözlüğü, s. 127)

34 Tirmizî, Menâkıb, 1.

35 Furkân suresi, 63. ayet.

36 Müslim, Birr, 19.

37 İbn Mâce, Et'ime, 30.

38 bk. MEB Dinî Terimler Sözlüğü, s. 354.

Hız. Muhammed (s.a.v.), Hız. Âdem (a.s.) ile başlayan peygamberler zincirinin son halkasıdır. Nitekim Allah (c.c.), Kur'an-ı Kerim'de şöyle bildirmiştir: **"... O, Allah'ın elçisidir ve peygamberlerin sonuncusudur..."**³⁹ Hız. Muhammed (s.a.v.), Allah'ın (c.c.) emirlerini eksiksiz olarak uygulamış ve ulaşabildiği herkese tebliğ etmiştir. **"... Bu Kur'an bana, hem sizi hem de ulaştığı herkesi onunla uyardım için vahyedildi..."**⁴⁰ ayeti bu duruma işaret etmektedir.

Hız. Muhammed (s.a.v.), kırk yaşına ulaştığında Allah (c.c.) tarafından kendisine vahiy gönderilmiş ve tebliğ ile görevlendirilmiştir. Bu durum, Kur'an-ı Kerim'de **"Ey örtünüp bürünen (Peygamber)! Kalk ve (insanları) uyar."**⁴¹ ayetiyle bildirilmiştir.

Hız. Muhammed (s.a.v.); tebliğ sürecinde her türlü tepki, hakaret ve suikast girişimine maruz kalmış, sabır ve kararlılıkla görevini yerine getirmiştir. O, daima hak ve adaletten yana olmuştur. Güzel ahlak sahibi bir insan olarak diğer insanları da iyiliğe ve yardımlaşmaya yönlendirmiş, kötü ve zararlı davranışlardan sakındırmıştır. Yüce Allah Kur'an-ı Kerim'de **"İşte bunun için sen çağrına devam et ve emrolduğun gibi dosdoğru çizgini sürdür. Onların arzularına uyma ve şöyle de: 'Ben Allah'ın indirdiği bütün kitaplara iman ettim ve bana aranızda adil davranmam emredildi'..."**⁴² buyurmuştur.

Hız. Muhammed (s.a.v.) belli bir topluluğa değil, bütün insanlığa hitap etmiştir. O sadece yaşadığı zaman dilimi için değil, kıyamete kadar yaşanması için Kur'an-ı Kerim'i ve sünnetini emanet bırakmış bir peygamberdir. Onun bıraktığı emanetlerin doğru bir şekilde anlaşılması, yaşanması ve yaşatılması bütün Müslümanların görevidir.

ÖRNEK BULALIM

Hız. Muhammed'in (s.a.v.) tebliğ görevini yerine getirirken maruz kaldığı sıkıntılara somut örnekler veriniz.

Hız. Muhammed'in (s.a.v.) Tebyin Görevi

Sözlükte "bir şeyin açığa kavuşması, açıkça söyleme, anlaşılır bir dille açıklama" anlamına gelen tebyin⁴³; peygamberlerin Allah'tan (c.c.) aldıkları vahiyleri insanların anlayabilmeleri için yapmış oldukları açıklamalardır.

Hız. Muhammed'in (s.a.v.) en temel görevi; kendisine gönderilmiş olan Kur'an-ı Kerim'i yaşamak, insanlara bildirmek ve açıklamaktır. Yüce Allah, Kur'an-ı Kerim'de **"O peygamberleri apaçık delillerle ve kutsal metinlerle gönderdik. İnsanlara indirdikleri-**

39 Ahzâb suresi, 40. ayet.

40 En'âm suresi, 19. ayet.

41 Müddessir suresi, 1-2. ayetler.

42 Şûrâ suresi, 15. ayet.

43 MEB, Dinî Terimler Sözlüğü, s. 38.

mizi kendilerine açıklaman için ve (ola ki üzerinde) düşünürler diye sana da uyarıcı kitabı indirdik.”⁴⁴ buyurmuştur.

Yüce Allah, Kur'an-ı Kerim'de hayatın bütün alanlarına dair emir ve yasakları bildirmiştir. Hz. Muhammed (s.a.v.) de bu emir ve yasakları insanlara açıklamıştır. Nitekim Yüce Allah, **“Sana kitabı, özellikle ayrılığa düştükleri konuda onları aydınlatman için ve inanan bir topluluğa rehber ve rahmet olsun diye indirdik.”**⁴⁵ ayetinde Hz. Muhammed'in (s.a.v.) bu görevini bildirmiştir.

Allah (c.c.), ibadetleri Kur'an-ı Kerim'de açık bir şekilde emretmiştir. Bu ibadetlerin nasıl yapılacağı ile ilgili ayrıntıları, Hz. Muhammed (s.a.v.) vasıtasıyla insanlara bildirmiştir. Bu sebeple Hz. Muhammed'in (s.a.v.) açıklamaları, Müslümanların dinlerini yaşayabilmeleri açısından oldukça önemlidir. Örneğin namaz ibadeti ile ilgili verilen bir ayette Allah (c.c.) **“Namazı kılın...”**⁴⁶ buyurmuş, fakat namazın kılınışı ile ilgili ayrıntılar, Kur'an-ı Kerim'de yer almamıştır. Hz. Muhammed (s.a.v.) **“Ben namazı nasıl kılıyorsam siz de öyle kılın.”**⁴⁷ buyurarak insanlara namazın nasıl kılınacağını öğretmiştir.

Hz. Muhammed'in (s.a.v.) Teşri Görevi

Hz. Muhammed'in (s.a.v.) görevlerinden biri de teşridir. Teşri kavramı sözlükte “hüküm koyma, yasama” gibi anlamlara gelir.⁴⁸ İslam dininde hüküm koyma yetkisi, Allah'a (c.c.) ve Hz. Peygamber'e aittir. Allah (c.c.) ve Peygamber (s.a.v.), bir konuda hüküm verdiği zaman Müslümanlar o hükme uymakla yükümlüdür. Bununla ilgili olarak Kur'an-ı Kerim'de **“Bir mümin erkek veya bir mümin kadının, Allah ve Resulü bir emir ve hüküm verdiklerinde artık işlerinde bundan başkasını seçme hakları olamaz. Allah'ın ve Resulünün emrine itaat etmeyenler doğru yoldan açıkça sapmışlardır.”**⁴⁹ buyrulur.

Hz. Muhammed'in (s.a.v.) Kur'an-ı Kerim'de yer almayan konularda da hüküm koyduğu bilinmektedir. Onun hüküm koyması, Kur'an'ın hükümlerine uygun olup Kur'an'daki bir hükmü açıklama veya teyit etme niteliği taşır. Peygamber olması nedeniyle sürekli ilahi gözetim altındadır. Bu yüzden ortaya koyduğu her hükümde Yüce Allah'ın izni ve bilgisi vardır. Bir ayette **“... Peygamber, onlara iyiliği emreder ve onları kötülükten meneder; yine onlara temiz şeyleri helal, kötü ve pis şeyleri haram kılar...”**⁵⁰ buyrulur Hz. Peygamber'in helaller ve haramlar konusunda hüküm koyma yetkisine değinilmiştir.

Görsel 2.6: Hz. Peygamber Kur'an'ın açıklayıcısıdır.

44 Nahl suresi, 44. ayet.

45 Nahl suresi, 64. ayet.

46 Bakara suresi, 110. ayet.

47 Buhârî, Ezan, 18.

48 bk. DİB, Dinî Kavramlar Sözlüğü, s. 654.

49 Ahzâb suresi, 36. ayet.

50 A'râf suresi, 157. ayet.

Yüce Allah, namazın farz olduğunu Kur'an-ı Kerim'de bildirmekle birlikte günlük beş vakit namazın zamanını,⁵¹ rekâtlarını⁵² ve nasıl kılınacağını⁵³ ümmetine Hz. Muhammed açıklamıştır. Yine oruç ve zekât ibadetinin yerine getirilmesi Kur'an'da emredilmiş, Hz. Muhammed ise bu ibadetlerin yapılışını, örneğin; orucu bozan ve bozmayan durumların neler olduğunu,⁵⁴ zekâtın miktarını⁵⁵ ve kimlerin zekât vermesi gerektiğini⁵⁶ açıklamıştır.

Hz. Muhammed'in (s.a.v.) Temsil Görevi

Hz. Muhammed'in (s.a.v.) bir diğer görevi ise temsildir. Temsil sözlükte "simge, örnek olma, belirgin özellikleri ile yansıtma, birinin veya bir topluluğun adına davranma" gibi anlamlara gelir.⁵⁷

Hz. Muhammed (s.a.v.), gerek ümmeti gerekse tüm insanlık için dinî ve dünyevi konularda en güzel örnek olmuştur. Kur'an-ı Kerim'de **"İçinizde Allah'ın lütfuna ve ahiret gününe umut bağlayanlar, Allah'ı çokça ananlar için hiç şüphe yok ki Resulullah'ta güzel bir örneklik vardır."**⁵⁸ ayetiyle bu konuya dikkat çekilmiştir. Hz. Peygamber de *"Ben güzel ahlakı tamamlamak için gönderildim."*⁵⁹ buyurarak temsil görevine işaret etmiştir.

Kur'an'ın ilk muhatabı olan Hz. Peygamber onu en iyi şekilde anlamış ve yaşamıştır. Böylece söz, fiil ve davranışlarıyla insanlara örnek olmuştur. Onun ahlakını en güzel şekilde tarif eden kişi, Hz. Aişe (r.a.) olmuştur. Hz. Peygamber'in ahlakının nasıl olduğunu sorulduğunda Hz. Aişe (r.a.): *"Siz hiç Kur'an okumuyor musunuz? Onun ahlakı Kur'an'dır."*⁶⁰ şeklinde cevap vermiştir.

Hz. Muhammed (s.a.v.), yaşadığı dönemle birlikte kıyamete kadar yaşayacak olan bütün insanlara örnektir. Bir hadisinde *"Hac ibadetinin gereklerini benden öğrenin."*⁶¹ buyurarak ibadet konusunda ümmetine örnek olmuştur. Hz. Peygamber, Kur'an'ın ortaya koyduğu ahlaki ilkeleri bütünüyle yaşamış; inanç, ibadet, aile, iş, ticaret, hukuk, toplumsal ilişkiler gibi bütün alanlarda örnek bir yaşam sürmüştür. İnsanlar da onu örnek almış ve İslamiyet'i en güzel şekilde yaşamaya gayret etmişlerdir.

BİLGİ KUTUSU

Üsve-i hasene

"İnanç, ibadet ve ahlak başta olmak üzere hayatın her alanında Müslümanların kendilerine örnek almaları gereken tek ve en güzel model" anlamında Hz. Muhammed'in (s.a.v.) sıfatı.

(MEB, Dinî Terimler Sözlüğü, s. 374)

51 bk. Ebu Dâvûd, Namaz, 2.

52 bk. Ebu Dâvûd, Nafîle Namazlar, 1.

53 bk. Ebu Dâvûd, Namaza Başlama ile İlgili Meseleler, 114-200.

54 bk. Ebu Dâvûd, Oruç, 25-29.

55 bk. Tirmizî, Zekât, 3, 4, 5, 7, 9, 12, 13, 14, 16.

56 bk. Tirmizî Zekât, 21.

57 TDK Sözlüğü, C 2, s. 1451.

58 Ahzâb suresi, 21. ayet.

59 İmam Malik, Hüsnü'l-Huluk, 1.

60 Müslim, Salatu'l-Musafirin, 18.

61 Müslim, Hac, 310.

3. HZ. MUHAMMED'E BAĞLILIK VE İTAAT

İslam'ı en güzel biçimde yaşamada Hz. Muhammed'e (s.a.v.) bağlılık ve itaatin önemi hakkında neler söyleyebilirsiniz?

İtaat kavramı sözlükte "boyun eğme, uyma, söz dinleme" gibi anlamlara gelir.⁶² Yüce Allah'a inanan kimsenin en önemli görevlerinden biri de O'nun emir ve yasaklarına itaat etmektir.

Allah'ın (c.c.) kullarına emrettiği iman esaslarından biri de peygamberlere imandır. Peygamberlere iman aynı zamanda onlara itaati gerekli kılar. Peygambere itaatle ilgili bir ayette "**Biz her bir peygamberi Allah'ın izniyle ancak kendisine itaat edilmesi için gönderdik...**"⁶³ buyrulmaktadır. Benzer bir ayette de "**Allah'a itaat edin, peygambere de itaat edin...**"⁶⁴ buyrulmaktadır Allah'a (c.c.) ve Hz. Muhammed'e (s.a.v.) itaat emredilmiştir. Ona itaat etmeyenlerin iman etmiş sayılmayacakları⁶⁵ ve doğru yoldan sapmış olacakları⁶⁶ bildirilmiştir. Kendisine itaat edilmesiyle ilgili Hz. Muhammed (s.a.v.), bir hadis-i şerifte "*Her kim bana itaat ederse, Allah'a itaat etmiştir. Her kim bana isyan ederse, Allah'a isyan etmiştir...*"⁶⁷ buyurmuştur.

OKUYALIM

Miraç olayından sonra müşrikler, Hz. Ebu Bekir'in (r.a.) yanına gelerek şöyle dediler:

- Arkadaşın bu gece Beytül-Makdis'e götürüldüğünü iddia ediyor. Bakalım buna ne diyeceksin? Hz. Ebu Bekir (r.a.) müşriklere şu soruyu sordu:
- O böyle mi söyledi? Müşrikler "Evet." cevabını verince Hz. Ebu Bekir (r.a.):
- Böyle demişse muhakkak doğru demiştir, cevabını verdi. Müşrikler:
- Demek sen Muhammed'in (s.a.v.) bir gecede Beytül-Makdis'e gidip, sabah olmadan döndüğünü tasdik ediyorsun öyle mi, dediler. Bunun üzerine Hz. Ebu Bekir (r.a.):
- Ben Resulullah'ın bunun daha da ötesinde verdiği haberleri, sabah akşam semadan getirdiği vahiy haberlerini tasdik ediyorum, diyerek Hz. Muhammed'e (s.a.v.) olan bağlılığını ortaya koymuştur.

(bk. DİB, Hadislerle İslam, C 1, s. 567)

62 bk. MEB, Dinî Terimler Sözlüğü, s. 185.

63 Nisâ suresi, 64. ayet.

64 Mâide suresi, 92. ayet, ayrıca bk. Nisâ suresi, 59. ayet.

65 bk. Nisâ suresi, 65. ayet.

66 bk. Ahzâb suresi, 36. ayet.

67 Buhârî, Ahkâm, 1.

Hız Muhammed'e (s.a.v.) itaat ona bağıllığı da beraberinde getirir. Bir ayette "De ki: 'Eğer Allah'ı seviyorsanız bana uyun ki Allah da sizi sevsin ve günahlarınızı bağışlasın...'"⁶⁸ buyrulur bu duruma işaret edilmiştir. Hz. Muhammed'e (s.a.v.) bağıllık ise onun sünnetine uymakla mümkündür. Her Müslüman hayatını, Hz. Peygamber'in tavsiyelerine göre düzenlemelidir. Onun hayatını örnek almalı ve elinden geldiği ölçüde Hz. Muhammed'in (s.a.v.) sünnetini yerine getirmelidir. Onun dinî konularda ortaya koyduğu hüküm ve açıklamaları dikkate almalıdır. Böylelikle Hz. Muhammed'e (s.a.v.) olan bağıllığını göstermiş olur. Çünkü Yüce Allah Hz. Muhammed'i (s.a.v.), kendi içlerinden insanlara Allah'ın (c.c.) ayetlerini okuyan, onları arıttı tertemiz yapan, onlara bilmediklerini öğreten bir peygamber olarak gönderdiğini bildirmiştir.⁶⁹

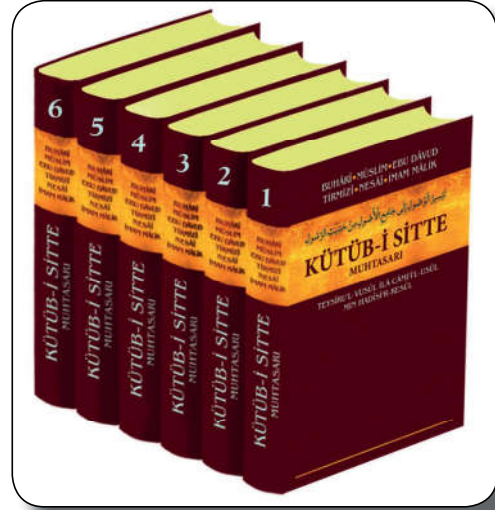
Hadis ve Sünnet

Sünnet kavramı sözlükte "âdet, karakter, tavır" gibi anlamlara gelir. Terim olarak ise Hz. Muhammed'in (s.a.v.) söz, fiil ve takrirlerini içeren örnek davranışlarına **sünnet** denir.⁷⁰ Hz. Peygamber'in sözleri anlamına gelen **hadis** kelimesi de sünnet kelimesi ile eş anlamlı olarak kullanılan bir terimdir.⁷¹

Sünnet; kavî sünnet, fiilî sünnet ve takriî sünnet olmak üzere üç gruba ayrılmıştır. Hz. Muhammed'in (s.a.v.) nasıl davranmamız gerektiği konusundaki bilgileri, kendi sözleriyle açıklamasına kavî sünnet denir. Onun davranışlarının arkadaşları tarafından anlatılmasına ise fiilî sünnet denir. Hz. Peygamber'in, sahabelerin yaptığı olumlu davranışları onaylamasına ise takriî sünnet denir.

Hız Muhammed (s.a.v.) hayattayken bazı sahabeler; onun sözlerini ve uygulamalarını özenle takip etmişler, ezberlemişler ve aktarmışlardır. Savaşlarda sahabelerin şehit olması, hadis uydurma problemlerinin başlaması; hadislerin toplanmasını ve kaydedilmesini gerektirmiştir.

Hadislerin toplanmasına hicri ikinci asırda başlanılmıştır. Toplanan hadisler ise konularına göre sınıflandırılmış ve hadis kaynakları oluşturulmaya başlanmıştır. Üçüncü asırda hadis kitapları çoğalmış ve bunlardan bazıları ön plana çıkmıştır. Günümüze kadar ulaşan bu eserlerden en bilinen altı tanesine **Kütüb-i sitte** (altı kitap) denir. Bu kitapları oluşturan hadis bilgileri, kendilerinden önce toplanan hadislerden sahih (güvenilir) olarak seçtiklerini kitaplarına almışlardır. Kütüb-i sitte, günümüzde de hâlâ en bilinen hadis kaynağıdır. Bu kitapları derleyen kişiler; Buhârî, Müslim, Tirmizî, Ebu Dâvûd, Nesâî ve İbn Mâce'dir.

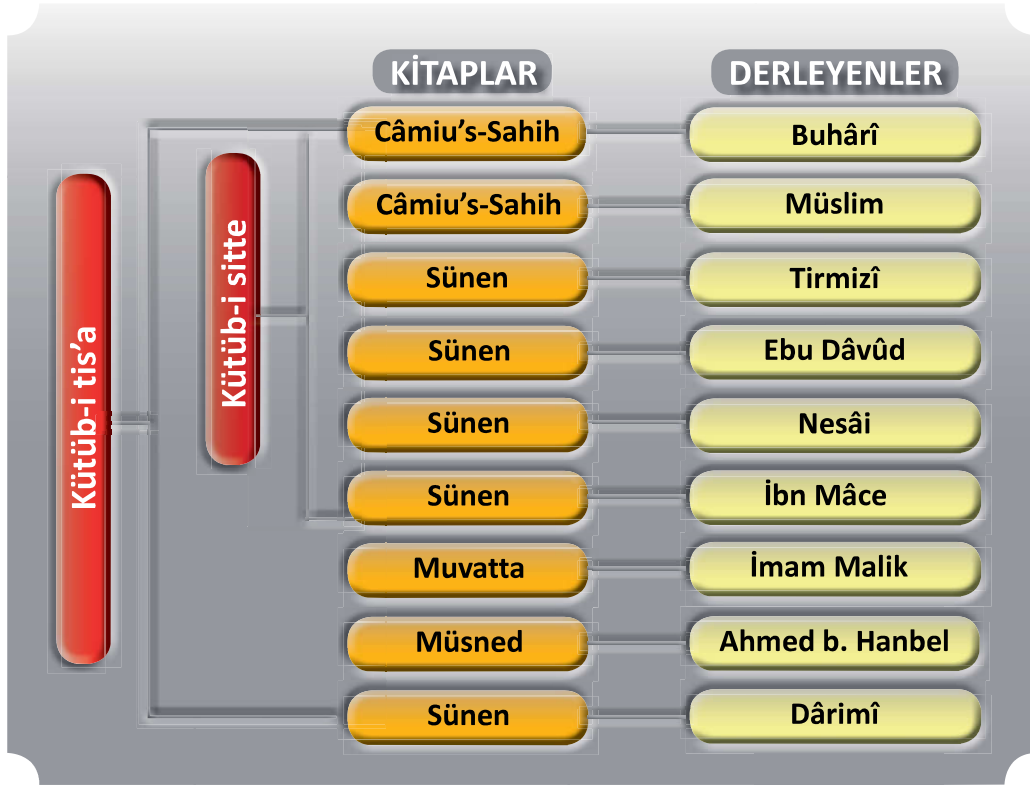
Görsel 2.7: Kütüb-i sitte

68 Âl-i İmrân suresi, 31. ayet.

69 bk. Bakara suresi, 129. ve 151. ayet; Âl-i İmrân suresi, 164. ayet.

70 bk. MEB, Dinî Terimler Sözlüğü, s. 334.

71 bk. Talât Koçyiğit, Hadîs Usûlü, s. 15.

Tablo 2.1: Temel hadis kaynakları ve derleyenler

Kütüb-i sitte dışında bilinen başka hadis kitapları da vardır. Bunlar; İmam Malik'in "Muvatta", Ahmed b. Hanbel'in "Müsned", Dârimî'nin "Sünen" adlı eserleridir. Kütüb-i sitte ve bu üç kitapla birlikte oluşan dokuz kitaba **Kütüb-i tis'a** denir.

İslam'ın Anlaşılmasında Sünnetin Önemi

İslam'ın anlaşılmasında Kur'an'dan sonraki en önemli kaynak, Hz. Muhammed'in (s.a.v.) sözleri, açıklamaları ve uygulamaları anlamına gelen sünnettir. Yüce Allah, Kur'an-ı Kerim'de "... Peygamber size ne verdiyse onu alın, neyi de size yasak ettiyse ondan vazgeçin..."⁷² buyurarak sünnetin İslam dinindeki önemini vurgulamıştır. Hz. Muhammed'in (s.a.v.) "Size sıkı tutunduğunuz sürece sapıtmayacağınız iki emanet bıraktım: Allah'ın kitabı ve Resulünün sünneti."⁷³ hadis-i şerifi de İslam'ın anlaşılmasında sünnetin önemine işaret etmektedir.

YORUMLAYALIM

"Kim benim sünnetimden yüz çevirirse benden değildir."

(Buhârî, Nikah, 1)

Yukarıdaki hadis-i şerifi İslam dininin doğru anlaşılmasında sünnetin önemi açısından yorumlayınız.

72 Haşr suresi, 7. ayet.

73 Muvatta, Kader, 3.

H. Muhammed'in (s.a.v.) peygamberlikle ilgili görevlerinden biri, kendisine gönderilen Kur'an ayetlerini ümmetine açıklamaktır. Bu nedenle güvenilir bir kaynaktan alınan hadis-i şerifler, Kur'an-ı Kerim'i açıklayan ve destekleyen hükümler içerir. H. Muhammed (s.a.v.), Kur'an-ı Kerim'in ahlaki ilkelerini yaşayarak göstermenin yanı sıra ibadetleri de uygulayarak öğretmiştir. Allah (c.c.), Kur'an-ı Kerim'de ibadetlerin hükmünü koymuş ve yapılışını da H. Peygamber vasıtasıyla bildirmiştir. İslam dininin H. Muhammed'in (s.a.v.) öğrettiği şekliyle anlaşılıp yaşanabilmesi için onun sünnetine ihtiyaç vardır. Onun ortaya koyduğu hükümlere göre hayatını düzenlemek, her Müslümanın yerine getirmesi gereken görevleri arasındadır. Bu hükümlerin neler olduğunu bilmek H. Muhammed'in (s.a.v.) sünnetine olan ihtiyacı gözler önüne sermektedir.

Kültürümüzde Peygamber ve Ehl-i Beyt Sevgisi

H. Muhammed (s.a.v.) sevgisi, tarih boyunca kültürümüzü etkileyen önemli unsurlardan biri olmuştur. Sözlü ve yazılı edebiyatımızda, sanat ve mimarimizde peygamber sevgisini anlatan pek çok ifadeye rastlamak mümkündür.

Toplumumuz, H. Peygamber'i hatırlatan her şeye hürmet göstermekte ve bunları özenle muhafaza etmeye çalışmaktadır. Çiçeklerin en güzeli olarak kabul edilen gül, H. Muhammed'in (s.a.v.) sembolü kabul edilmekte ve gül kokusu ona atfedilmektedir. Bu sebeple mevlit programlarında gül suyu ikramı yapılması, güzel bir âdet olmuştur. Birçok aile, çocuklarına H. Muhammed'in (s.a.v.) isimlerinden birini vermektedir. Askere giden gençlere onun ismini çağrıştıran "Mehmetçik" ünvanını vermekte ve ona olan sevgisini göstermektedir.

Görsel 2.8: Hilye-i Şerif örneği

KUR'AN'A GÖRE HZ. MUHAMMED

Hiz. Muhammed'e (s.a.v.) olan sevgi, birçok sanat eserlerinde kendini göstermektedir. "Hat" ve "tezhib" bunun en güzel örnekleridir. Onun ismi en güzel hat yazılarıyla yazılıp camileri süslemiştir. Şemailini ve ahlakını anlatan "hilye-i şerif" sergileri düzenlenmiştir. Osmanlı sultanları; Hiz. Peygamber'in doğduğu, yaşadığı ve mübarek kabri şeriflerinin bulunduğu Hicaz bölgesine asırlarca hizmet etmiştir. Burada yaşayan halkı maddi yönden desteklemiştir. Bunun yanı sıra ecdadımız

Mekke ve Medine'yi korumayı, bakım ve onarımını yapmayı dinî bir görev saymıştır. Padişahlar, her yıl devlet hazinesinden Medine'ye gönderdikleri hediyelerle Hiz. Peygamber'e ve onun hayatını geçirdiği Hicaz bölgesine olan hürmetlerini göstermişlerdir.⁷⁴

OKUYALIM

Canım kurban olsun senin yoluna
Adı güzel kendi güzel Muhammed.
Şefa'at eyle sen kemter (değersiz) kuluna
Adı güzel kendi güzel Muhammed.
Sen hak peygambersin şeksiz şüphesiz
Sana uymayanlar gider imansız.
Aşık Yunus neyler dünyayı sensiz
Adı güzel kendi güzel Muhammed.

(Faruk K. Timurtaş, Yunus Emre Divanı, s. 238)

SUNU HAZIRLAYALIM

www.topkapisarayi.gov.tr adresinden Hiz. Muhammed'in (s.a.v.) kutsal emanetleri ile ilgili araştırma yaparak sunu hazırlayınız. Hazırladığınız sunuyu sınıfta arkadaşlarınızla paylaşınız.

Hiz. Peygamber'i sevmenin önemini çok iyi anlayan Müslüman âlimler, onun hayatını kendilerine rehber edinmişlerdir. Tarihimizde devlet büyüklerinden komutanlara, şairlerden âşıklara kadar herkesin hayatında ona duyulan saygı ve sevgiye örnek bulmak mümkündür. Kültürümüzün öncü isimlerinden olan Hoca Ahmet Yesevi, Mevlânâ Celaleddin-i Rumi, Yunus Emre, Hacı Bektaşî Veli gibi tasavvuf büyüklerimiz ve Nesimi, Hatayi gibi şairlerimiz eserlerinde Hiz. Muhammed (s.a.v.) sevgisini işlemiş; onun ahlakıyla ahlaklanmayı görev bilmişlerdir. Yetiştirdikleri öğrencilerle büyük kitlelere peygamber sevgisini ulaştıran bu kişilerin verdiği eserler, kültürümüzün büyük bir kısmını oluşturması ve gelecek nesillere de peygamber sevgisini anlatması açısından oldukça önemlidir.

Müslüman âlimlerimizden biri olan Mevlânâ, eserlerinde "O kerem denizi, naziri (benzeri) olmayan, Peygamberler başı"⁷⁵, "O aşk madeni, âlemin de âdemin de en başı, en büyüğü, en iyisi, insanlarla cinlerin peygamberi, iki âlemin güneşi, âlemin rahmeti, âdemo-

74 bk. Mefail Hızlı, "Arşiv Belgelerine Göre Osmanlılarda Hiz. Peygamber Sevgisi", Diyanet İlmi Dergi, Peygamberimiz Hiz. Muhammed (S.A.V.)-Özel Sayı, s. 520.

75 bk. Mevlâna, Mesnevi, C 1-2-3, s. 58-170-219.

ğullarının övücü”⁷⁶ sözleriyle Hz. Muhammed’i (s.a.v.) tarif etmiştir. Mevlânâ, eserlerinde ona olan sevgisini güzel bir dille anlatmış ve Hz. Muhammed’in (s.a.v.) ahlakını örnek almıştır.

Orta Anadolu’da gönül insanı olarak yaşayan Yunus Emre, Hz. Muhammed (s.a.v.) sevgisini derin bir şekilde dile getiren önemli mutasavvıflarımızdandır. Onun şiirlerinde bu sevgi, kâğıtlara dökülmüş ve toplum tarafından benimsenmiştir.

Anadolu’nun Müslümanlaşması için büyük çaba harcamış olan Hacı Bektaşî Veli, eserlerinde Allah’a (c.c.) erişme yolunda Hz. Peygamber’in rehberliğine olan ihtiyacı vurgulamıştır. “Makâlât” adlı eserinde Peygambere (s.a.v.) itaat etmeyen gerçek imana ulaşmış olamayacağını söyleyen Hacı Bektaşî Veli’nin vurguladığı ilkeler, peygamber sevgisi ve rehberliği ile yaşanabilecek ilkelere⁷⁷.

Alevi-Bektaşî şairlerden Hatayi, şiirlerinde Hz. Peygamber’e olan derin sevgi ve saygısını “Canım Mustafa” ve “Ya Muhammed Mustafa” gibi ifadelerle dile getirmiş ve şiirlerinde Hz. Peygamber’i güle benzetmiştir.⁷⁸

Kültürümüzde Hz. Muhammed’e (s.a.v.) duyulan sevginin bir yansıması da onun ehl-i beytine olan sevgidir. Ehl-i beyt, Hz. Muhammed’in (s.a.v.) başta çocukları ve torunları olmak üzere birinci dereceden yakınlarından oluşan aile efradı için kullanılan özel bir kavramdır. Ehl-i beyt ile ilgili Kur’an-ı Kerim’de Yüce Allah “... **Ey peygamber ailesi! Allah’ın istediği, sizden kirliliği gidermek ve sizi tertemiz kılmaktan ibarettir.**”⁷⁹ buyurmuştur.

Görsel 2.9: Hz. Fatıma’nın (r.a.) duvağı

Hz. Peygamber’in Hz. Hatice’den (r.a.) dört kız, iki erkek olmak üzere altı çocuğu dünyaya gelmiştir. Hz. Muhammed’in (s.a.v.) soyu, kendisinden sonra hayatta kalan kızı Hz. Fatıma’nın (r.a.) çocukları Hz. Hasan (r.a.) ve Hz. Hüseyin (r.a.) ile devam etmiştir.

Hz. Peygambere gösterilen sevgi ve saygı, onun ailesine de yansımıştır. Milletimiz, çocuklarına özellikle Hz. Peygamber’in ve ailesinin isimlerini koymuş; onları öven eserleri okumayı âdet haline getirmiştir. Hz. Hasan’ın (r.a.) soyundan gelenlere şerif, Hz. Hüseyin’in (r.a.) soyundan gelenlere seyyid denmiş ve onlara toplum içinde ayrı bir hürmet gösterilmiştir. Hz. Fatıma’dan (r.a.) ve Hz. Muhammed’in (s.a.v.) eşlerinden “anamız, validemiz” diyerek bahsedilmiş; ehl-i beytten biri olan Hz. Ali’nin (r.a.) kahramanlığı, ilmi, adaleti, Hz. Peygamber’e olan sevgisi, itaati anlatılmış ve örnek gösterilmiştir.

76 bk. Mevlânâ, Divan-ı Kebir, C 4-5, s. 52-145.

77 bk. Hacı Bektaşî Veli, Makâlât, s. 18.

78 İsmail Özmen, Alevi-Bektaşî Şiirleri Antolojisi, C 2, s. 170.

79 Ahzâb suresi, 33. ayet.

4. KUR'AN'DAN MESAJLAR: AHZÂB SURESİ 45-46. AYETLER

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

يَا أَيُّهَا النَّبِيُّ إِنَّا أَرْسَلْنَاكَ شَاهِدًا وَمُبَشِّرًا وَنَذِيرًا ۝٤٥
وَدَاعِيًا إِلَى اللَّهِ بِإِذْنِهِ وَسِرَاجًا مُنِيرًا ۝٤٦

“Ey peygamber! Seni tanık, müjdecî, uyarıcı, izniyle Allah’a çağırıcı ve etrafını aydınlatan bir ışık olarak gönderdik.” (Ahzâb suresi, 45-46. ayetler)

Yüce Allah, Hz. Muhammed’i (s.a.v.) peygamber olarak seçtikten sonra ona birtakım görevler vermiştir. Hz. Muhammed (s.a.v.) de Allah (c.c.) tarafından kendisine verilen bu görevleri, eksiksiz bir şekilde yerine getirmiştir. Ahzâb suresinin 45-46. ayetlerinde de Hz. Muhammed’in (s.a.v.) bu özelliklerinden bahsedilmiştir.

Hz. Muhammed (s.a.v.), tüm insanlığa gönderilmiş bir peygamberdir. Bununla ilgili bir ayette “Biz, seni ancak bütün insanlara müjdeleyici ve uyarıcı olarak gönderdik. Fakat insanların çoğu bilmezler.”⁸⁰ buyurulmuştur. Yine “(Ey Muhammed!) De ki: ‘Ey insanlar! Şüphesiz ben, yer ve göklerin hükümlerine kendisine ait olan Allah’ın hepinize gönderdiği peygamberiyim...’”⁸¹ buyurularak Hz. Peygamber’in tüm insanlığa gönderilmiş bir peygamber olduğu bildirilmiştir. İnsanlar arasında ona inananlar olduğu gibi inanmayanlar da olmuştur. Hz. Peygamber’e inanmayanlardan bir kısmı, kıyamet gününde kendisine uyarıcı gönderilmediğini ileri süreceklerdir.⁸² İşte Yüce Allah, onların bu tür mazeretlerini geçersiz kılmak amacıyla Hz. Muhammed’i (s.a.v.) bir şahit olarak gönderdiğini bildirmiştir. Bu konuyla ilgili olarak bir ayette “Her bir ümmetten bir şahit getirdiğimiz ve seni de onlara şahit tuttuğumuz zaman hâlleri nice olacak!”⁸³ buyurulmuştur.

İslam davetini kabul edip Müslüman olanları, Yüce Allah mükâfatlandıracağını bildirmektedir.⁸⁴ Daveti inkar edip Allah’ın (c.c.) emirlerine karşı gelenler içinse O’nun aza-

80 Sebe’ suresi, 28. ayet.

81 A’râf suresi, 158. ayet.

82 bk. Mâide suresi, 19. ayet.

83 Nisâ suresi, 41. ayet.

84 bk. Nisâ suresi, 57. ayet.

2. ÜNİTE

bı hak olacaktır.⁸⁵ Hz. Peygamber de iman edenleri, Allah'ın (c.c.) vereceği mükâfatlarla müjdelemiş; inkar edenleri ise O'nun azabıyla uyarmıştır. Bunu yaparken takip ettiği yol ise iyiliği teşvik etmek ve kötülükten sakındırmak olmuştur.⁸⁶

Allah'a (c.c.) kulluk amacıyla yaratılan insan, zaman zaman bu görevini unutmuş başka varlıklara kulluk etmeye başlamıştır. Yüce Allah da bu görevlerini hatırlatmak amacıyla onlara içlerinden peygamberler göndermiştir. Hz. Muhammed (s.a.v.), peygamber olarak gönderildiği dönemde insanlar farklı inançlara sahiptiler. Toplumda ateşe, putlara ve gök cisimlerine tapan insanlar bulunuyordu. Böyle bir dönemde Yüce Allah insanları içine düştükleri olumsuz durumlardan kurtarmak amacıyla Hz. Muhammed'i (s.a.v.), etrafını aydınlatan bir kandil olarak göndermiştir. Kur'an-ı Kerim'de yer alan **“Sizi karanlıklardan aydınlığa çıkarmak üzere kuluna apaçık ayetler indiren O'dur...”**⁸⁷ ayetiyle de Hz. Peygamber'in bu özelliğine vurgu yapılmıştır.

SIRA SİZDE

Kur'an-ı Kerim'den Fetih suresinin 17. ayetinin mealini bularak ayette verilmek istenen mesajları, varsa şahıs, yer, konu ve kavramları kısaca açıklayınız.

.....

.....

.....

.....

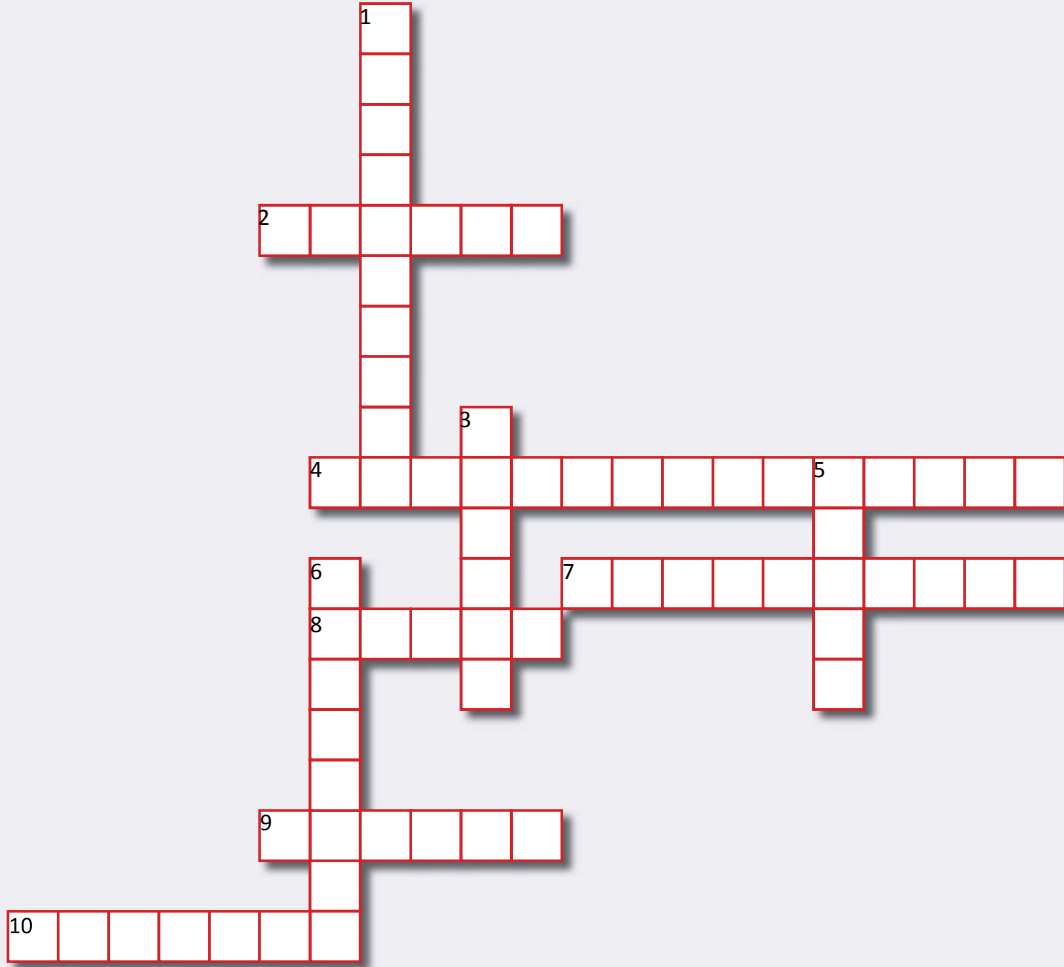
Görsel 2.10: Yüce Allah Kur'an'da Hz. Peygamber'i etrafını aydınlatan bir kandile benzetmiştir.

85 bk. Bakara suresi, 90. ayet.

86 bk. DİB, Hadislerle İslam, C 1, s. 123.

87 Hadîd suresi, 9. ayet.

BULMACA

Soldan Sağa

2. Peygamberlerin Allah'tan (c.c.) gelen ilahi emirleri insanlara ulaştırma görevi.
4. "Peygamberlerin sonuncusu" anlamında Hz. Muhammed'in (s.a.v.) sıfatı.
7. Osmanlı padişahlarının her yıl hac mevsiminde Mekke ve Medine'ye gönderdikleri para ve armağanları, yaya olarak bu şehirlere ulaştırılan askerî birlik.
8. Hz. Muhammed'in (s.a.v.) sözlerine verilen isim.
9. Alçak gönüllü olma, kibirlenmeme, gösterişsiz olma, yumuşak huylu olma.
10. Hacı Bektaşî Veli'nin en önemli eseri.

Yukarıdan Aşağıya

1. Hadis kitapları içinde en meşhur olan dokuz kitap.
3. Beyan etme, açıklama, izah etme, gerçeği ortaya koyma.
5. Boyun eğme, uyma, söz dinleme.
6. Hz. Muhammed'in (s.a.v.) birinci dereceden yakınları.

ÖLÇME VE DEĞERLENDİRME

A) Aşağıdaki açık uçlu soruları cevaplayınız.

1. Hz. Muhammed'in (s.a.v.), sahip olduğu ahlaki özellikleri yazınız.

.....
.....
.....
.....

2. Hz. Muhammed'in (s.a.v.) peygamberlikle ilgili görevleri nelerdir? Açıklayınız.

.....
.....
.....
.....

3. "Yolun doğrusu kendine apaçık belli olduktan sonra Resulullah'a karşı çıkan ve müminlerin yolundan başkasını izleyen kimseyi, saptığı yönde bırakırız ve onu cehenneme atarız..." (Nisâ suresi, 115. ayet) ayetini, Hz. Peygamber'e bağlılık ve itaat açısından yorumlayınız.

.....
.....
.....
.....

4. "Doğrusu biz seni hak ile desteklenmiş bir müjdeleyici ve uyarıcı olarak gönderdik. Hiçbir ümmet yoktur ki içlerinden bir uyarıcı gelip geçmemiş olsun." (Fâtır suresi, 24. ayet) ayetinde verilmek istenen mesajları, Hz. Muhammed'in (s.a.v.) peygamberlik görevi açısından değerlendiriniz.

.....
.....
.....
.....

ÖLÇME VE DEĞERLENDİRME

B) Aşağıdaki çoktan seçmeli soruları yanıtlayınız.

5. I. Hz. Ömer (r.a.)
II. Hz. Fatıma (r.a.)
III. Hz. Ali (r.a.)
IV. Hz. Hüseyin (r.a.)

Yukarıda verilen sahabilerden hangisi ya da hangileri ehl-i beyttendir?

- A) Yalnız I B) Yalnız III C) I ve III D) II, III ve IV E) I, II, III ve IV

6. I. Buhârî
II. Müslim
III. Dârimî
IV. İbn Mâce
V. Ahmed b. Hanbel

Yukarıda verilen hadis âlimlerinden hangisi ya da hangileri Kütüb-i sitteyi oluşturan hadis kitaplarının müellifleri arasında yer alır?

- A) Yalnız I B) Yalnız III C) III ve V D) III, IV ve V E) I, II ve IV

"Ben bazen uzatmak niyetiyle namaza başlarım. Fakat bir çocuğun ağlayışını duyar ve annesinin ona düşkünlüğünü bildiğim için namazı kısa tutarım."

(Müslim, Salât, 37)

7. Yukarıda verilen hadis-i şerifte Hz. Muhammed'in (s.a.v.) hangi özelliği öne çıkmaktadır?

- A) Kararlı oluşu
B) Cesaretli oluşu
C) Adaletli oluşu
D) Merhametli oluşu
E) Cömert oluşu

ÖLÇME VE DEĞERLENDİRME

8. Hz. Muhammed'in (s.a.v.) İslam'ı anlama ve yaşama konusundaki örneklığı anlamına gelen görevine ne ad verilir?

- A) Temsil
- B) Tebyin
- C) Tekfin
- D) Teşri
- E) Tebliğ

C) Aşağıdaki cümlelerde boş bırakılan yerleri verilen kelimelerle doldurunuz.

(Üsve-i hasene, hadis, Kütüb-i sitte, itaat, Hatemü'n-nebiyyîn)

9. İçinde Hz. Peygamber'den nakledilen sahih hadislerin toplandığı, İslam dünyasında meşhur olan altı temel hadis kitabına denir.
10. Hz. Muhammed'in (s.a.v.) sözlerini, fiillerini ve tasviplerini (takrir, onaylama) bildiren haberlere adı verilir.
11. Kur'an-ı Kerim'de "peygamberlerin sonuncusu", "kendisinden sonra peygamber gelmeyecek olan" anlamında kullanılan kavram dir.
12.; inanç, ibadet ve ahlak başta olmak üzere hayatın her alanında Müslümanların kendilerine örnek almaları gereken tek ve en güzel model anlamında Hz. Muhammed (s.a.v.) için kullanılan bir sıfattır.

Ç) Aşağıdaki cümleler doğruysa başına (D), yanlışsa (Y) yazınız.

13. () Hz. Peygamber'in herhangi bir mesele hakkındaki sözlü ifadelerine kavli sünnet denir.
14. () Hz. Muhammed'in (s.a.v.) Allah'tan (c.c.) aldığı vahiyleri, insanların anlayabilmeleri için yapmış olduğu açıklamalar onun teşri göreviyle ilgilidir.
15. () Hz. Muhammed (s.a.v.) sevgisi, tarih boyunca kültürümüzü etkileyen önemli unsurlardan biri olmuştur.
16. () Hz. Peygamber'e iman etmek, onun dinî konularda ortaya koyduğu hükümlere itaat etmeyi gerektirir.